

Використання різних типів коментарів у процесі вивчення «Лінгвістичного аналізу художнього тексту» інокомунікантами

Буднік Анжела¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: angelabudnik@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-6345-5801>

Researcher ID D-4851-2018

Scopus Author ID 57215279870

Босак Ніна²

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: nina.bosak@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-4127-9223>

У статті розглянуто теоретичні засади сприймання та розуміння художнього твору інофонами, окреслено види коментарів, які активно впроваджуються під час опрацювання художніх текстів на філологічних факультетах інокомунікантами в освітньому середовищі. Доведено, що при вивченні російської мови на філологічному факультеті Університету Ушинського інофони зустрічаються з рядом малозрозумілих фактів, що відносяться не до меж лексики, граматики, фонетики або стилістики, а, швидше, до екстралінгвістичних сфер: соціальної, побутової або історичної. А отже теза про невіддільність вивчення мови інофонами від ознайомлення з культурою країни мови, що вивчається, її історією, релігією, соціокультурними традиціями, особливостями національного світобачення народом-носієм мови є загальноновизнаючою у лінгводидактиці. Головною метою такого навчання є необхідність формування лінгвокраїнознавчої компетенції та забезпечення комунікативної компетенції в актах міжкультурної комунікації через адекватне сприйняття мови співрозмовника і розуміння оригінальних творів. Обґрунтовано, що забезпечення рецепції художнього твору досягається спеціальними коментарями для інокомунікантів. Ці лінгвокраїнознавчі коментарі є одним з основних засобів формування лінгвокраїнознавчої компетенції.

Ключові слова: лінгвістичний аналіз художнього тексту, інокомунікант, інофон, коментар, сприймання художнього твору, фонові знання, заклади вищої освіти.

Вступ. Україна сьогодні є однією з привабливих освітою країн, у якій навчаються іноземці. Це пов'язано із багатьма чинниками, а саме: вигідне географічне розташування, налагоджене сполучення між країнами, полікультурність міст та відпрацьовані механізми соціальної, культурної та мовної адаптації інокомунікантів. Слоган про необхідність особистісно-зорієнтованого навчання не є новим для педагогіки, особливо у навчанні мови іноземців, а отже дозволяє пропонувати нові методики навчання мови як нерідної. Досить актуально це для аудиторії інокомунікантів, адже здобуваючи освіту філологічного фаху в педагогічних ЗВО України, освітні та робочі програми дисциплін орієнтуються на носіїв мови, не враховуючи необхідність диференціювання таких понять, як «білінгвальна особистість», «вторинна мовна особистість», «мовна особистість інофона (інокомуніканта)». Основною метою навчання іноземців на філологічних факультетах сьогодні є формування окреслених особистостей у розрізі стратегічних цілей навчання мови (як нерідної для інокомуніканта) та усвідомлення інофонами різниці у рідній та російськомовній мовній особистості. Як найяскравіше це презентовано під час вивчення, читання та аналізу аутентичних художніх текстів за допомогою системи структурованих лінгвістичних коментарів під час вивчення «Лінгвістичного аналізу художнього тексту» на філологічному факультеті.

Як відомо, проблема взаємодії мови та культури вивчається такими дисциплінами і науковими галузями, як-от: антропологічна лінгвістика і етнолінгвістика (Ю. М. Караулов, Б. О. Серебренников,

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

² кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Н. В. Уфимцева), соціолінгвістика (Ю. Є. Прохоров), психолінгвістика (Д. Б. Гудков, В. І. Карасик), лінгвокультурологія (Л. М. Мурзін) і лінгвокраїнознавство (Є. М. Верещагін, В. Г. Костомаров, Ю. Є. Прохоров, Г. Д. Томахін). Услід за Ю. Є. Прохоровим і Г. Д. Томахіном, зазначимо, що «у практиці реалізації комунікативно-зорієнтованого навчання мови як іноземної і до сьогодні немає чіткого уявлення про те, як пов'язувати навчання мови з навчанням культури, що послуговується мовою; відсутня впорядкованість використання відомостей про країну мови, що вивчається, на заняттях з іноземної мови» (Томахін, 1995: 55). Становлення та розвиток в іноземних студентів тільки знань вербального коду і правил його використання виявляється недостатнім для успішного спілкування з носіями тої чи тої мови. Необхідним є і оволодіння додатковими знаннями, що належать невербальному коду культури тої національно-лінгвокультурної спільноти, мовою якої здійснюється комунікація. Істотним для вивчення мови як іноземної є твердження Л. В. Щерби: «текст не існує поза його творенням і сприйняттям» (Кулибіна, 1987: 16), адже сучасна лінгвістика тексту, що враховує психолінгвістичні аспекти творення і сприйняття твору, розглядає його як «продукт, породжений мовною особистістю і адресований мовній особистості», доходить висновку, що «текст мертвий без акту пізнання» (Лисоченко, 2007: 106). А отже, для адекватного розуміння інокомунікантами, реалії яких не збігаються, необхідним є використання різного типу коментарів.

Зазначимо, що у практичній роботі викладача важливим етапом роботи з художнім текстом є формування контексту культури твору, що вивчається. При цьому центром аналізу є літературний твір, а інструментом – історія культури – «дві національні культури ніколи не збігаються повністю оскільки кожна складається з національних та інтернаціональних елементів» (Верещагін, 1990: 30).

Метою статті є окреслити види коментарів, які активно впроваджуються під час опрацювання художніх текстів на філологічних факультетах інокомунікантами в освітньому середовищі.

Результати дослідження. При вивченні російської мови на філологічному факультеті Університету Ушинського інофони зустрічаються з низкою малозрозумілих фактів, що відносяться не до меж лексики, граматики, фонетики або стилістики, а, швидше, до екстралінгвістичних сфер: соціальної, побутової або історичної. Проблема інтеграції таких компонентів культури у процес навчання мови не є новою. На сьогодні теза про невіддільність вивчення мови інофонами від ознайомлення з культурою країни мови, що вивчається, її історією, релігією, соціокультурними традиціями, особливостями національного світобачення народом-носієм мови є загально визнаною у лінгводидактиці. Доречне вживання або розуміння деяких слів або фраз припускає знання про їх походження, ситуації, в яких їх можна використати, або елементарних відомостей з історії, літератури, релігії, політичної реальності країни мови, що вивчається. Тому одночасно з вивченням мови і застосовуються системи коментарів для кращого вивчення культури народу – ознайомлення з історією, літературою, економікою, географією, політикою країни, побутом, традиціями тощо. Комплекс цих відомостей і методику його викладання прийнято позначати словом *лінгвокраїнознавство*. У сучасних освітніх програмах спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (російська)) зазначена дисципліна не знайшла свого відображення. Це і надає можливості для інтеграції системи коментарів у такі дисципліни, як «Стилїстика та культура російської мови», «Лінгвістичний аналіз художнього тексту», спецкурсу «Вивчення текстових категорій у школі». У процесі навчання російської мови в цьому аспекті елементи країнознавства поєднуються з мовними явищами, які виступають не тільки як засіб комунікації, але і як спосіб ознайомлення інофонів із новою для них дійсністю. Водночас з оволодінням мовою відбувається засвоєння культурологічних знань і формування здатності розуміти ментальність носіїв мови. Освітня ж цінність цього розділу лінгвістики полягає в тому, що знайомство з культурою мови, що вивчається, відбувається шляхом постійного порівняння знань і понять, які були раніше, із новими – отриманими.

Головною метою такого навчання є необхідність формування лінгвокраїнознавчої компетенції та забезпечення комунікативної компетенції в актах міжкультурної комунікації через адекватне сприйняття мови співрозмовника і розуміння оригінальних творів. Основу лінгвокраїнознавчої компетенції, на наш погляд, складають *фонові знання* (О. Ахманова, І. Гюббенет, Т. Бірюкова, О. Лисоченко) типового представника російської лінгвокультурної спільноти. Зазначимо, що велике значення для полегшення процесу сприйняття належить фоновим знанням як позатекстовим поняттям. А отже, фонові знання є умовою успішної комунікації. Вивчення тексту як феномена культури завдячує таким текстовим властивостям, як категорії інтертекстуальності, мовної особистості тощо. Ці категорії репрезентують динамічність, взаємозв'язок з іншими текстами як за вертикаллю (історичний, тимчасовий зв'язок), так і горизонталлю (співіснування текстів у взаємозв'язку з єдиним соціокультурним простором).

Формування зазначених знань відбувається на базі реальних текстів, що є джерелом культурологічної інформації. Читання художнього тексту – це і є акт міжкультурної комунікації, адже автор і читач-інофон є представниками двох різних культур, які у процесі читання і розуміння твору вступають у безпосередній контакт. Основною проблемою є специфіка сприймання художнього твору, яка у сучасній науці розглядається як складний психологічний процес. Теоретичне підґрунтя нашої розвідки щодо дослідження психологічних і психолінгвістичних особливостей сприйняття тексту склали праці А. В. Антонова, І. В. Арнольд, В. П. Белянїна, Л. С. Виготського, І. Р. Гальперїна, М. І. Жинкіна, С. В. Засєкіна, І. О. Зимньої, Ю. М. Караулова, Л. Н. Мурзіна, О. І. Синиці, Ю. О. Сорокіна, Н. В. Уфімцевої, Н. В. Чепелевої, Е. О. Шаповалової та інших, у яких смислове сприйняття витлумачено як єдиний процес сприймання і розуміння. Беручи до уваги те, що процес сприймання відбувається у взаємозв'язку з іншими психічними процесами особистості (мисленням, мовленням, почуттями, волею), можна припустити, що сприймання тексту – це психічний процес відображення людиною змісту тексту при безпосередньому впливові на органи чуття.

Процеси сприйняття і розуміння в єдності розглядає І. О. Зимня. Сприйняття – складний процес, що характеризується «тісною взаємодією механізмів довгострокової та оперативної пам'яті: елементи тексту сприймаються аудіовізуальними рецепторами і переносяться в оперативну пам'ять реципієнта» [5: 6]. Психологічна схема смислового сприйняття, запропонована І. О. Зимньою, складається із трьох рівнів: спонукальний рівень «об'єднує ситуативно-контекстуальну сигнальну інформацію і мотиваційну сферу»; формувальний рівень «функціональної схеми смислового сприйняття містить чотири фази: фазу смислового прогнозування; вербального звірення; встановлення смислових зв'язків між словами і між смисловими ланцюгами і фазу формулювання смислу»; реалізуючий рівень на основі встановленого загального смислу сприйнятого формує задум у відповідь мовній дії (Зимня, 1976: 31-33).

Услід за І. О. Зимньою, Н. В. Чепелева розглядає процес розуміння тексту як двобічний, що визначається особливостями тексту (структурою, складністю, обсягом, набором ключових слів) й індивідуальними особливостями тих, хто сприймає (знаннями, особливостями перцептивних процесів, ступенем сформованості вмінь смислового сприйняття тексту) (Чепелева, 1990). Розуміння тексту – «функція відношення системи «особа, яка читає» до системи «текст» (Залевська, 2005). О. О. Залевська визначає сприйняття як «не пасивне копіювання дії ззовні, а живий, творчий процес пізнання, інтернаціональний характер якого дає можливість трактувати його через перцептивні дії об'єктів, що сприймаються з тими, які зберігаються в пам'яті індивіда попередніми їх відображеннями й описами для ухвалення рішення щодо їх упізнання» (Залевська, 2005: 250), тобто про віднесення до деякого класу об'єктів, що дає підстави характеризувати його як процес категоризації в широкому значенні – від категоризації окремих перцептивних елементів форми до смислової категоризації.

О. І. Никифорова розрізняє три стадії сприйняття з позиції глибини і повноти сприймання: безпосереднє сприйняття твору, тобто відтворення та переживання образів у формі читацьких уявлень (провідним є процес уяви), розуміння ідейного змісту (на цьому етапі головне місце належить мисленню), вплив художньої літератури на особистість як результат сприйняття твору (Никифорова, 1972: 9). Читацькі уявлення, які виникають на основі особистого досвіду того, хто сприймає, і залежать від його індивідуальних якостей та літературного розвитку, на думку психологів, є чи не єдиною формою засвоєння читачами образів (концептів) тексту.

Слід підкреслити, що на першій стадії сприйняття здійснюється здебільшого на основі експліцитно вираженої інформації, проте тут можуть з'явитися суб'єктивні читацькі уявлення, що не відповідають тексту, викликані невмінням аналізувати художній тип дискурсу, з одного боку, і відсутністю необхідних культурологічних, історичних і лінгвокраїнознавчих знань, з іншого. Друга стадія – сприйняття ідейного змісту – є культурним спілкуванням, у якому яскраво виявляється національно-культурна своєрідність (у смислового сприйнятті, в об'єкті (тексті) і суб'єкті смислового сприйняття, який належить до певної лінгвокультурної спільноти. Розуміння ідейного змісту – складніша стадія сприйняття, в процесі якої майбутній філолог із відтворених образів повинен збагнути понятійний зміст. Отже, сприйняття тексту відбувається, як бачимо, на кількох рівнях: спочатку інокомунікант сприймає знакову форму тексту, потім переходить до рівня розуміння значення окремих висловів, від нього – до рівня сприйняття тексту як цілісної структури. Від типу мовної особистості інофона (відкритий комунікативний тип або закритий комунікативний тип) залежить і реакція на відомому лексемі в тексті. Наприклад, на практичних заняттях під час роботи із текстом казки «Кришталева гора» виявилось, що деякі інокомуніканти не можуть, не здатні, не готові психологічно вибудувувати припущення, асоціації, пов'язані із поняттям «дракон». В

інокомунікантів (з Китаю, Кореї) окреслена мовна одиниця викликала неабиякий інтерес, в інших (з Туркменістану, Турції) були негативні емоції, подекуди агресія, що безпосередньо заважало сприйняттю та подальшому аналізу тексту. Погоджуємося із твердженням К. Потьомкіної про те, що при читанні, сприйнятті та аналізі художнього твору інокомуніканти частіше знайомляться із базовими категоріями російського культурного простору (концептами, фреймами, метафорами, мнемами, прецедентними текстами тощо), які безпосередньо і формують мовну особистість інокомуніканта. Завдання викладача на цьому етапі у тому, щоб експліціювати атопони, показати важливість семантики, когнети, прагмати для носіїв російської культури та мови, яка для них може не бути актуальною для їхньої мовної особистості, але саме на основі окресленого викликати додаткову мотивацію до вивчення навчальних дисциплін (Потьомкіна, 2015). Принципи відбору текстів та пропедевтична робота з художнім матеріалом розглядалася та опробовувалася у попередніх розвідках (Буднік, 2015, 2016, 2020). Зауважимо, що принципи відбору текстів на різних рівнях володіння російською мовою базуються на особливостях навчання здобувачів вищої освіти в мультинаціональних групах інокомунікантів різного типу, враховуючи національні особливості, вікові особливості та культурні потреби.

На практичних заняттях з «Лінгвістичного аналізу художнього тексту» активно впроваджуються та використовуються різні типи коментарів. Вибір типу коментаря залежить від характеру художнього твору, від типу видання, комунікативного наміру тощо і є невід'ємною підпорядкованою частиною твору. Коментарі полегшують процес сприйняття та аналізу художнього тексту і виконують такі загальні функції, як: просвітницькі, дидактичні, науково-дослідні, естетичні, пояснювальні тощо. Під час опрацювання художнього твору в іншомовній аудиторії, виділенні його екстралінгвістичних та лінгвістичних параметрів нами було використано такі типи коментарів:

- реальний коментар, на позначення реалій матеріальної та духовної культур, життя суспільства, що відображено у художньому творі – факти, історичні імена, події тощо;
- історико-літературний коментар, що розкриває смисл та художні особливості твору, його значення та місце у художній системі автора та всього історико-літературного процесу;
- словниковий коментар, що тлумачить семи, мовленнєві звороти тощо;
- текстологічний коментар, що містить відомості текстологічного характеру;
- історико-текстологічний коментар про історію створення та вивчення художнього твору;
- біографічний коментар про необхідні для сприйняття та аналізу факти біографії автора;
- мовний та стилістичний.

Наприклад, під час опрацювання та аналізу художнього твору О. Пушкіна «Постріл» пропонується:

1. Прочитайте текст, не послуговуючись словником, задля загального розуміння змісту.
2. Прочитайте слова та вирази з тексту. Прочитайте коментар, що знаходиться перед текстом.
3. Виконайте завдання після тексту: а) запитання та завдання на знання та розуміння лексичних засобів, що використовуються у тексті (Як ви розумієте значення запропонованих слів та виразів? Зазначте стилістичну різницю між варіантами близьких за змістом слів. Дайте відповідь на запитання словами тексту); б) запитання та завдання на розуміння тексту (Що ви знаєте про ...? Дайте відповідь на запитання до тексту. Перевірте своє розуміння тексту, даючи відповіді на запитання. Передайте зміст тексту в ролі викладача).
4. Виконайте завдання на лінгвостилістичний аналіз тексту (Зазначте жанр тексту. Зазначте стилістично марковану лексику. Зверніть увагу на наявність у тексті слів..., на зв'язок слів... Що поєднує зазначені мовні засоби? Простежте, як змінюється загальна стилістична маркованість тексту. Проаналізуйте текст з позиції порядку слів.)

Коментар як інший рівень сприйняття та розуміння художнього тексту, як засіб адаптації має на меті розшифрувати значення та смисл мовних явищ, одиниць, допомогти співвіднести художній твір та його основну думку із екстралінгвістичними факторами, окреслити та зазначити контекст, у якому створювався твір, провести паралель з іншими текстами. Через це у роботі із зазначеним художнім твором використовуються коментарі під час лінгвістичного аналізу. За допомогою коментаря майже відсутні мовні труднощі, додається необхідна країнознавча інформація. Як приклад фрагмент коментаря до твору О. Пушкіна «Постріл»:

1. Лексико-граматичний та стилістичний коментар:

По блату (разг.-прост.) – незаконным способом, по знакомству (<http://www.gufo.me>).

Фуражка – головной убор гусара.

Тоска – тяжелое состояние души, доставляющее мучение, сильная тревога, уныние, отсутствие интереса к окружающему. Как вы думаете, с какими словами у русского человека ассоциируется слово тоска? Знаете ли вы разницу между сл. тоска, печаль, грусть? Знаете ли вы выражения тоска зелёная, тоска грызёт? (<http://www.грамота.ru>)

2. Культурно-історичний коментар:

Возмущение Александра Ипсиланти – Речь идёт о греческом восстании 1821 года на территории Молдавии, поднятом этеристами во главе с генерал-майором русской армии Александром Ипсиланти, с которым Пушкин был лично знаком. Для понимания значимости описываемого эпизода повести отметим тот факт, что, по воспоминаниям современников, Пушкин мечтал участвовать в этом восстании. В нём погиб и любимый английский поэт Пушкина – лорд Байрон (<http://www.hrono.ru>).

...предводительствовал отрядом этеристов... – Этерии – тайные греческие организации, боровшиеся за освобождение Греции от Турции (<https://www.grekomania.ru>).

...был убит в сражении под Скулянами – Сражение произошло в 1821 году и закончилось поражением Ипсиланти (<https://www.grekomania.ru>).

Зауважимо, що з наведених прикладів у рамках методики опрацювання та аналізу художнього тексту в іншомовній аудиторії коментарю надавалася не першочергова роль словника (окремі з них збігаються із словниковими дефініціями, що орієнтуються на російськомовного читача), у ядрі якого розкривається вербально-семантичний та культурно-історичний рівні художнього тексту, оминаючи когнітивний рівень.

Вивчення лексики художнього твору з національно-культурним компонентом значення проводиться на основі аналізу її функціонування тому, що «текст як об'єкт лінгвістичного дослідження..., саме у складі культури набуває своєї повної остаточної визначеності: тільки знаючи культуру, в яку вміщується цей текст, ми маємо можливість усвідомити його найбільш глибокі смислові шари» (Мурзин, 1994: 169). Забезпеченню рецепції художнього твору також мають бути присвячені спеціальні коментарі для інокомунікантів. Ці лінгвокраїнознавчі коментарі є одним з основних засобів формування лінгвокраїнознавчої компетенції.

Необхідно враховувати, що при створенні літературного твору письменник орієнтується не тільки на спільну мову зі своїм потенційним читачем, але і на сукупність загальних з ним фонових знань про історію країни, її економіку, побут, релігію, традиції народу, мистецтво і культуру. І лише на основі фонових знань можливим є побудова і розуміння алегорій художнього твору, іносказань, натяків, підтексту, тобто всіх тих елементів творів мистецтва, які це мистецтво складають і протиставляють його прагматичній інформації. Отже, говорити про рецепцію художнього твору можливо лише в тому випадку, якщо в інофонів будуть сформовані відповідні фонові знання. Така сума фонових знань може бути накопичена лише на найвищому рівні оволодіння мовою, ми ж ведемо мову про навчання мови на матеріалі художніх творів літератури. А отже, при вивченні кожного окремого твору літератури слід формувати фонові знання, які письменник використав у своїй роботі.

Висновки. З означених типів коментарів особливого інтересу для нашого дослідження набувають: коментар – розширення лексичного значення використанням відомостей зі словника; коментар – словотворча модель; власне – визначальний та етимологічний коментарі. Художні твори є навчальним матеріалом, який підлягає легкому засвоєнню, оскільки містить в собі цінну пізнавально-країнознавчу інформацію, яка насамперед виявляється у словах-реаліях мови. Із вивченням творів художньої літератури відбувається поступове, глибоке і плідне збагнення традиції національної культури в різних її проявах, що, у свою чергу, активно впливає на рівень мовної і читацької підготовленості інофонів – здобувачів вищої освіти.

Література

Ахманова О. С., Гюббенет И. В. Вертикальный контекст «как филологическая проблема». *Вопросы языкознания*. 1997. № 3. С. 45–52.

Бирюкова Т. Г. О культурно-речевой подготовке старшеклассников (Фоновые знания). *Русский язык в школе*. 2001. № 3. С. 16–23.

Буднік А. Методика опрацювання дискурсу в іншомовній аудиторії *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі: збірник наукових праць / упор. Л.В.Біденко*. Суми: Сумський державний університет, 2016. Вип. 3. С. 3-7.

Буднік А. Особливості використання лінгвокраїнознавчого коментаря на заняттях з літератури в іншомовній аудиторії (початковий етап навчання). *Порівняльно-педагогічні студії: Науково-педагогічний журнал*. Умань, 2015. №1 (23), березень 2015 р. С. 52–56.

Буднік А. Формування контексту культури твору у роботі з інофонами. *Українська мова у світі: Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції*, 25 червня; 6 листопада 2020 р. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. С. 25-28.

Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. М.: Русс. Яз., 1990. 248 с.

Залевская А. А. Психолингвистические исследования. Слово. Текст. Избранные труды. М.: Гнозис, 2005. 543 с.

Зимняя И. А. Смысловое восприятие речевого сообщения. *Смысловое восприятие речевого сообщения: (в условиях массовой коммуникации)* / Отв. ред. Т. М. Дридзе, А. А. Леонтьев. М.: Наука, 1976. С. 5–33.

Кулибина Н. В. Методика лингвострановедческой работы над художественным текстом. М., 1987.

Лисоченко О. В. Риторика для журналистов: прецедентность в языке и в речи: Учебное пособие для студентов вузов / Под ред. проф. Л. В. Поповской (Лисоченко). Ростов-на-Дону: «Феникс», 2007. 318 с. (Высшее образование).

Мурзин Л. Н. Язык, текст и культура. *Человек – текст – культура*: коллект. Монография. Екатеринбург, 1994. С. 160-169.

Никифорова О. И. Психология восприятия художественной литературы. М.: Книга, 1972. 152 с.

Томахин Г. Д. От страноведения к фоновым знаниям носителей языка и национально-культурной семантике языковых единиц в их языковом сознании. *Русский язык за рубежом*. 1995. № 1. С. 54–58.

Тураева З. Я. Лингвистика текста (Текст: Структура и семантика) Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». М.: Просвещение, 1986. 127 с.

Чепелева Н. В. Психология чтения текста студентами вузов. К.: Либідь, 1990. 100 с.

Шахматова М. А., Сим Ен Бо. Типология лингвострановедческих комментариев. *Вестник СПбГУ*. Санкт-Петербург. 1996, Серия 2., Вып.1.

The use of different types of comments in the study of "Linguistic analysis of the literary text" by foreign communicants

Budnik Anzhela³

*State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky», Odesa, Ukraine*

Bosak Nina⁴

*State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky», Odesa, Ukraine*

The article considers the theoretical foundations for perceiving and understanding a work of art by foreign (non-native) speakers, outlines the types of comments that are actively implemented during the processing of literary texts at philological faculties by foreign communicators within the educational environment. It is proved that when studying the Russian language at the Faculty of Philology of Ushynsky University, foreigners encounter a number of obscure facts that are not related to the boundaries of vocabulary, grammar, phonetics or stylistics, but rather to extralinguistic spheres: social, domestic or historical. Thus, the thesis regarding the inseparability of foreign language learning from acquaintance with the culture of the country the language of which is studied, its history, religion, socio-cultural traditions, features of the national worldview of the native people is generally recognised in linguodidactics. The main purpose of such training is the need to form linguistic competence and ensure communicative competence in the acts of intercultural communication through adequate perception of the interlocutor's language and understanding of original works. It is substantiated that the perception of works of art is achieved by special comments for foreign communicants. These linguistic comments are one of the main means of forming linguistic competence.

³ Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor of the Department of Slavic Linguistics at the State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

⁴ Candidate of Philological Sciences, (PhD in Philology), Associate Professor of the Department of the Ukrainian Philology and Teaching Methods of Profession-Oriented Disciplines at the State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

Keywords: *linguistic analysis of the literary text, foreign (non-native) communicator, non-native speaker, commentary, perception of a work of art, background knowledge, institutions of higher education.*

References

- Akhmanova, O.S., & Gyubbenet, I.V. (1997). Vertikal'nyy kontekst «kak filologicheskaya problema» [The vertical context “as a philological problem”]. *Voprosy yazykoznaneya – Questions of linguistics*. Vol. 3., pp. 45-52 [in Russian].
- Biryukova, T.G. (2001). O kul'turno-rechevoy podgotovke starsheklassnikov (Fonovyye znaniya) [About cultural and speech training of senior pupils (background knowledge)]. *Russkiy yazyk v shkole – Russian language at school*. Vol. 3., pp. 16–23 [in Russian].
- Budnik, A. (2020). Formuvannya kontekstu kul'tury tvoriv u roboti z inofonamy [Formation of the context of work culture in work with foreign inofones]. *Ukrayins'ka mova u sviti: Zbirnyk materialiv VI Mizhnarodnoyi naukovo- praktychnoyi konferentsiyi – Ukrainian language in the world: Proceedings of the VI International scientific-practical conference*. Lviv: Halytska Vydavnycha Spilka LLC, pp. 25-28 [in Ukrainian].
- Budnik, A. (2016). Metodyka opratsyuvannya dyskursu v inshomovniy audytoriyi [Methods of processing discourse in a foreign audience]. *Mova, istoriya, kul'tura u linhvokomunikatyvnomu prostori: zbirnyk naukovykh prats' / upor. L.V.Bidenko. – Language, history, culture in the linguo-communicative space: a collection of scientific papers / emphasis. LV Bidenko*. Sumy: Sumy State University. Issue. 3, pp. 3-7 [in Ukrainian].
- Budnik, A. (2015). Osoblyvosti vykorystannya linhvokrayinoznavchoho komentarya na zanyattiyakh z literatury v inshomovniy audytoriyi (pochatkovyy etap navchannya) [Features of the use of linguistic commentary in literature classes in a foreign language audience (initial stage of study)]. *Porivnyal'no-pedahohichni studiyi: Naukovo-pedahohichnyy zhurnal – Comparative and pedagogical studies: Scientific and pedagogical journal*. Uman, Vol. 1 (23), March 2015. pp 52–56 [in Ukrainian].
- Chepelyeva, N.V. (1990). *Psikhohohiya chytannya tekstu studentamy vuziv [Psychology of reading text by university students]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Kulibina, N.V. (1987). *Metodyka lingvostranovedcheskoy raboty nad khudozhestvennym tekstem [Methods of linguistic and cultural work on a literary text]*. Moscow [in Russian].
- Lisochenko, O.V. (2007). *Ritorika dlya zhurnalystov: pretsedentnost' v yazyke i v rechi [Rhetoric for Journalists: Precedent in Language and in Speech]*. Rostov-na-Donu: «Feniks» [in Russian].
- Murzin, L.N. (1994). Yazyk, tekst i kul'tura [Language, text and culture]. *Chelovek – tekst – kul'tura – Man - text - culture*. Yekaterinburg, pp. 160-169 [in Russian].
- Nikiforova, O.I. (1972). *Psikhohohiya vospriyatiya khudozhestvennoy literatury [Psychology of perception of fiction]*. M.: Kniga, 1972. 152 p.
- Shakhmatova, M.A., & Sim Yen Bo. (1996). Tipologiya lingvostranovedcheskikh kommentariyev [Typology of linguistic and cultural commentaries]. *Vestnik SPbGU. Sankt-Peterburg – Bulletin of St. Petersburg State University*. St. Petersburg. Vols. 2., Issue 1 [in Russian].
- Tomakhin, G.D. (1995). Ot stranovedeniya k fonovym znaniyam nositeley yazyka i natsional'no-kul'turnoy semantike yazykovykh yedynits v ikh yazykovom soznanii [From regional studies to the background knowledge of native speakers and the national-cultural semantics of linguistic units in their linguistic consciousness]. *Russkiy yazyk za rubezhom – Russian language abroad*. Vol. 1, pp. 54-58 [in Russian].
- Turayeva, Z.Ya. (1986). *Lingvistika teksta (Tekst: Struktura i semantika) [Text linguistics (Text: Structure and semantics)]*. Moscow: Prosveshcheniye [in Russian].
- Vereshchagin, Ye.M., & Kostomarov, V.G. (1990). *Yazyk i kul'tura. Lingvostranovedeniye v prepodavanii russkogo yazyka kak inostrannogo [Language and culture. Linguistic and regional studies in teaching Russian as a foreign language]*. Moscow: Russ. Yaz [in Russian].
- Zalevskaya, A.A. (2005). Psikhohohingvisticheskiye issledovaniya. Slovo. Tekst. [Psycholinguistic research. Word. Text]. Moscow: Gnosis [in Russian].
- Zimnyaya, I.A. (1976). Smyslovoye vospriyatiye rechevogo soobshcheniya [Semantic perception of a speech message]. *Smyslovoye vospriyatiye rechevogo soobshcheniya: (v usloviyakh massovoy kommunikatsii) – Semantic perception of a speech message: (in conditions of mass communication)*. Ed. T.M. Dridze, A.A. Leont'yev. Moscow: Nauka, pp. 5–33 [in Russian].

Accepted: March 17, 2021

